

BESZÉLGETÉS OLÁH KATÁVAL

„Nem tudok távolságot tartani”

GYÜRKE KATA

**OLÁH KATA DOKUMENTUMFILMJE KELETI ÁGNES ÖTSZÖRÖS OLIMPIAI BAJNOK TOR-
NÁSZRÓL, AKI SZÁZÉVESEN IS A JÖVŐRE KÍVÁNCSI.**

Keleti Ágnes tizenhatéves korában, a csellózás miatt kezdett el tornázni, életét és pályáját átszötte a zene iránti rajongás és a mozgás ígérete. Az ötszörös olimpiai, örökös magyar bajnok tornász tavaly előtt ünnepelte századik születésnapját Budapesten, ahová kilencvenhat éves korában költözött vissza Izraelből. Oláh Kata lenyűgöző dokumentumfilmjében a legendás sportoló életén keresztül a 20. század személyes és kollektív történetén vezet végig. A CineFest Fipresci-zsűrijének díját elnyerő *Aki legyőzte az időt – Keleti Ágnes* decemberi mozibemutató.

• *Miért akartál filmet forgatni Keleti Ágnesről? Hogyan találtál rá?*

Bori lányom hívta fel a figyelmemet Keleti Ági kivételes életére, és társproducerként végig nagyon jó dramaturgiai érzékkel vett részt a munkában. úgy érzem, jókor talált meg a téma, mert kellettek hozzá a korábbi filmjeim, tapasztalataim. A fő célom az volt, hogy ne csak egy élettörténetet, egy sportkarriert ismerhessen meg a néző, hanem be tudjam mutatni azt a Keleti Ágneszt, akit megismertem, aki a bizalmába fogadott, akihez a nézők is közel kerülhetnek. Ezért is tartott viszonylag sokáig mire elkészültünk a filmmel. Kicsit irigykedve szoktam figyelni azokat, akik jól „pitchelnek” és meggyőzően elő tudják adni, hogy milyen filmet akarnak készíteni. Én ebben sosem voltam igazán jó.

• *Valószínűleg azért, mert nem tudod előre, milyen lesz a film.*

Így van, mert nekem együtt kell élnem az anyaggal, a témával, időre van szükségem ahhoz, hogy tudjam, mire fogom felfűzni a mesémet. Persze mindig van elképzelésem róla, most is tudtam, hogy a százéves Keleti Ágíról szóló filmben benne lesz a történelmünk és a sporttörténetünk egy szelete is. Tudtam, hogy archív felvételekre lesz szükségünk, és a nehezen elmondható, dramaturgiai csúcspontoknál valahogy be akarom majd hozni az animációt – ahogy az előző filmjeimben is tettem –, és most is Egely Katival szeretnék együtt dolgozni. Körülbelül ennyit tudtam előre, de ekkor még nem ismertem Ágit, nem tudtam milyen film illik majd hozzá. Abban biztos voltam, hogy ha valaki, hát ő megérdemli, hogy minél többen megismerjék a történetét, ezért harcoltam ki, hogy mozikba kerüljön a film.

• *Hogyan ment a bizalomépítés, hiszen mégiscsak százéves korában ismerted meg Keleti Ágneszt?*

Szerencsére szimpatikusaknak talált minket, így egész gyorsan a bizalmába fogadott. Az is segített, hogy jónéhány párhuzamot, vagy hasonlóságot találtunk kettőnk élettörténete között – és itt nem a nagyszerűségére gondolok –, de én is éltem Izraelben, én is zsidó vagyok, és számomra is alapvetően fontos a család. Ez számított a bizalom felépülésében, mert oda-vissza kíváncsiak voltunk egymásra.

• *A film második felében úgy döntesz, hogy betekintést engedsz a közöttetek kialakult kapcsolatba. Miért?*

Ez nem öncélú dolog akart lenni, mert a teljességében akartam megmutatni azt az embert, akit megismertem. Ági személyiségéhez az is hozzátartozik, hogy ő ugyanolyan kíváncsi és érdeklődő, mint amilyenek mi voltunk. Nem úgy készült a film, hogy interjút készítettünk vele és ő válaszolgatott a kérdéseinkre. Beszélgettünk egymással, és ez nem maradhatott ki a kész filmből sem.

• *Mennyire „szerepelt” a kamerának?*

Eleinte mini stábbal forgattunk, aztán egyre kevesebben mentünk hozzá, végül már csak ketten (Csukás Sándor operatőrrel – *a szerk.*), miután észrevettük, hogy mennyire szeret szerepelni a kamerának. Mi viszont másra voltunk kíváncsiak, ezért sajátos forgatási technikát talált ki Sanyi. Lerakta a kamerát, beállította, elindította, majd ő is leült mellém beszélgetni. Ekkor születtek meg a legösszintébb pillanatok.

• *Volt olyan, amiről nem akart beszélni?*

Igen, és azt el kellett fogadnunk. Ne felejtsük el, hogy száz év felett az emberi memória igen szelektíven működik. Egy idő után rájöttünk, hogy bizonyos dolgokat nem fog elmesélni. Elsősorban a rossz élményeket nem akarta felidézni, egyébként a személyiségének a része az is, hogy százévesen is inkább a jövőre kíváncsi, mintsem a saját múltjára, és hogy nagyszerű a humora, ahogy az öniróniája is. Ezért volt elengedetlen, hogy a hetvenes, nyolcvanas években vele készült interjúk is a film részévé váljanak, hogy kiegészülve a naplórészletekkel mozaikszerűen építsék fel ezt a különleges élettörténetet. És túl ezen, megrajzolják magát a karaktert is: hogy mekkora harcos volt, és feminista egy olyan korban amikor még a fogalom sem létezett. A mai Keleti Ági inkább csak érzelmi és filozofikus emlékeket tett hozzá.

• *Mégis azt gondolom, hogy éppen százévesen mondta el a legfontosabb üzeneteket.*

Igen, és ha jól megfigyeljük az arcát, látni a szemében amikor visszamegy a múltba, és érezni amikor egy-egy gondolat foglalkoztatni kezdi. Olyankor csodálatos pontossággal, a legegyszerűbb esszenciális módon mondja ki azokat a gondolatokat, amik örökre velünk maradnak. Ehhez rengeteg időt kellett együtt töltenünk, türelmesen az ő tempójához és hangulatához igazodva.

• *Hogyan egyensúlyoztál olyan hatalmas témák között, mint a sporttörténet, a*

család, a zsidóság, az üldöztetés, az emigráció, és nem utolsó sorban, az öregedés, az elmúlás?

Hosszú folyamat eredménye,

mire minden megtalálta a megfelelő helyét és arányát a filmben. Az tudatos döntés volt, hogy ne történelemórát tartsunk, mégis érthető és átélhető legyen a háttérben zajló nagybetűs történelem a fiatalok, vagy akár a külföldiek számára is. Két fontos esemény volt az életében: a Holokauszt és az '56-os forradalom. Mindkét történelmi eseményt csak annyiban hoztuk be, amennyire befolyásolták Ági életét. A Holokauszt családtagok elvesztését, '56 pedig hazájának elvesztését jelentette számára.

Mint említettem, Ági harcos alkat, egész életében állandóan küzdött valamiért, de soha nem mások kárára, és még csak nem is a saját sikereiért. Belső erő hajtotta, önmagához képest akart mindig jobb és jobb lenni és tényleg nem érdekelt, hogy mit gondolnak róla mások. Tette a dolgát, kiállt az általa fontosnak tartott dolgokért, és nem politizált. Közel hatvan évig dolgozott, tanított, küzdött Izraelben, ahol nem volt könnyű élete, ám mégis ott talált rá a szabadság élménye és a családalapítás öröme. Az elmúlás kérdése is sokszor előjött a beszélgetéseink alkalmával, ezért biztos voltam benne, hogy nem maradhat ki a filmből.

• *Mi fogott meg benne a legjobban?*

A mindenen áttörő tehetsége! Ha nem jön közbe a háború, akkor biztosan híres zeneművész lett volna, de le kellett mondania róla és helyette olyanba

Oláh Kata:

Ali legyőzte az időt

– Keleti Ágnes

és senki nem tudta megállítani. Egész egyszerűen nem tudok betelni azokkal a csodálatos felvételekkel, amiken tornázni látjuk! Olyan könnyedén bánik a testével, szinte táncol, repül. Az is csak vele történhetett meg, hogy egy technikai hiba miatt zene nélkül kellett előadni a gyakorlatát az olimpián, így nyerte élete első aranyát.

• *Keleti Ágnes zenésznek készült, a filmből kiderül, hogy a csellót a mai napig imádja. Meglepetés-koncerteket szerveztél neki, hogyan fogadta?*

Forgattunk a Covid miatt szűk körben megrendezett családi eseményen, a századik születésnapján, ahol a Kokas-Kelemen házaspár és Kokas Dóra csellóművész játszott neki, a százegyedikén pedig egy ifjú csellóművész, Csákvári Emma adta elő kedvenc gyerekkori darabját. Fantasztikus volt megélni vele a zene erejét és örökkévalóságát! Nem csak rá hatott így ez az élmény, mi is megkönnyítettük ezeket a pillanatokat a forgatáson. Ugyanígy, egy pillanat alatt képes volt tanárrá változni, amikor fiatal tornásztehetségek mutatták be neki a vizsgagyakorlataikat. Azonnal javítani, dicsérni kezdte őket.

• *Régóta te magad vágod a filmjeidet, ebben az esetben hogyan zajlott a munka?*

Mindig hamar elkezdem a vágást, akár már a forgatás első napjai után, így könnyebb továbblépni, mert lá-

fogott, amihez semmi másra nem volt szüksége, mint a tehetségére és a kitartására. A tornában viszont semmi

tom, hogy mi hiányzik, miről kell még beszélni, mit kell még megmutatni. Ha megszületett az alapszerkezet, akkor hagyom, hogy az anyag átvegye az irányítást, és már csak arra kell figyelmem, hogy a megfelelő ritmust megtaláljam – és ami a legfontosabb, hogy a végeredmény méltó legyen a témájához. Egy ilyen film megszületésének időszakában beköltözik a történet a hétköznapjainkba, és nem csak a forgatások előtt vagy után, de szinte állandóan a készülő filmről beszélgetünk itthon (Csukás Sándor operatőrrel – *a szerk.*). Ugyan az én kíváncsiságomon keresztül születik meg a film, de fontos, hogy ne rólam szóljon. Én csak egy médium vagyok, aki átadja a történetet, és abban reménykedik, hogy mások is meghallják, meglátják azt, amit közvetíteni szerettem volna. De talán a legfontosabb a hitelesség.

• *Rendkívül gazdag archív- és fotóanyagot vonultatsz fel, kezdve a lélegzetelátlító nyitójelenettel. Hogyan kutattad fel őket?*

Izgalmas és hosszan tartó része volt ez a munkánknak, amiben a Filmarchívum, Varga Jajó sokat segített. Igazi meglepetést jelentett, amikor még színes felvételeket is talált nekünk. El se tudom mondani, hogy milyen boldoggá tett, amikor az ausztrál archívok kutatása közben megtaláltuk azokat a még sosem publikált privát felvételeket, amiken Ági az aranyat érő olimpiai gyakorlatára készül Melbourne-ben, 1956-ban. Azt viszont meglepődve tapasztaltam, hogy hiába élt 60 évet Izraelben, alig találtunk róla ottani felvételeket. Ez is mutatja, hogy nem értékelték eléggé és csak későn ismerték el azt a munkát, amit a tornasportért tett. De hát Áginak minden egy kicsit később érkezett az életébe. A sikerek és az elismerések is.

• *Több filmedben is női sorsokat mutatsz be, a szabadság keresése is visszatérő témád.*

Ezek nem tudatos döntések, olyan filmeket készítek, amik megszólítanak, amikről úgy érzem el kell mondanom, meg kell mutatnom. Meggyőződésem, hogy a dokumentumfilmmezés a legőszintébb műfaj, amiben én csak úgy tudok mesélni, hogy közel kerülök a film témájához, alanyához. Egyszerűen nem tudok távolságot tartani. Így aztán ez a film is nagyon személyes lett.

A Budapest Film decemberi bemutatója